

Sed tiu kazo de Mangada estis eksterordinara. Ĝenerale, la interveno de la armeaj esperantistoj en la milito pli dependis de la loko kie trafis ilin la komenciĝo de la konflikto. Ni vidu, ekzemple, la kazon de la kolonelo Antonio Jiménez Mora, Prezidanto de **Astura Esperantista Federacio**. La komenco de la milito trafis lin en norda Afriko, do en la zono kie la armeo ribelis kontraŭ la Respubliko. En novembro li estis destinita komandi militistan taĉmenton, kaj en tiu rolo li disvolvis avangardajn frontajn militagojn en la ĉirkaŭoj de Madrido (li komandis la trupojn konkerintajn la Palacon de la Moncloa, nuna sidejo de la hispana registaro). Dum la milito, li estis priesplorita fare de la armeaj aŭtoritatoj, por kontroli lian lojalecon. La suspektoj pri la vera lojaleco de la armeanoj al la flanko en kiu ili deĵoris estis tre ĝeneralaj en ambaŭ kontraŭbatalantaj armeoj, ĉar oftis la kazoj de militistoj batalantaj en loko kontraŭa al siaj konvinkoj, ĉar la puĉo trafis ilin en nedezirita loko. La suspektoj kontraŭ Jiménez Mora estis pro ebla rilato kun la framasonaro, kio tre gravis por la frankismaj fortoj, tre malamikaj al tiu socio. Tiu enketado rilatis ankaŭ al Esperanto. Aperas kiel rezulto de la enketo ke li membris en esperantista asocio, kvankam poste li ne kunlaboris en grupo partoprenanta en la "Popola Fronto". Male, li eĉ intencis konvinki siajn armeajn superulojn por ke

Esperanto estu uzita por kontraŭi la propagandon de la Respubliko, sed li fiaskis en tiu plano; Esperanto ne estis simpatia por la nova reĝimo. Rilate al la propagando en Esperanto favore al la Respubliko, menciindas ke oni publikigis dum tiuj militaj jaroj E-gazetoj eldonitaj de maldekstrulaj organizaĵoj, kiel tiu de la anarkiistoj **CNT-AIT-FAI**. Pli ofta kaj regula aperado estis tiu bulteno titolita **POPOLA FRONTO**. Ĝi estis gazeto eldonita de Luis Hernández Lahuerta kaj Guillermo Bosch en Valencio kiu publikigadis la vidpunktojn de la respublikana flanko tutmonde, en tre flua lingvo. Ĝi aperigis ĉefe oficialajn informojn, sed ankaŭ entenis novaĵojn pri la partopreno de esperantistoj kaj de la helpo de diverslandaj simpatiantoj. Oni devas prikonsideri tion ke inter la volontuloj de la t.n. **Internaciaj brigadoj**, estis ne malmultaj esperantistoj. Restas nur aldoni ke ni ne disponas je informo pri la situacio kaj agado de la asturaj E-grupoj dum la epoko kiam ankoraŭ ne estis enirintaj en nian regionon la trupoj de Franko. De tiam ne plu estas kono pri la Unua Prezidanto de Astura Esperanto Asocio, Francisco Menéndez Rúa. Ni ne scias ĉu li mortis antaŭ, dum aŭ post la civilmilito. Kio, ja, estas certa, estas tio ke post falo de Asturio sub la povo de la faŝisma armeo ne plu povis esti esperanta agado en nia regiono dum multaj jaroj.

2.ª JARO N.º 5 DUONMONATA ESPERANTO-GAZETO 1 JANUARO 1937

Popola Fronto

INFORMA BULTENO INTERNACIA PRI HISPANA LUKTO KONTRAŬ LA FAŜISMO

ELDONO DE GRUPO LABORISTA ESPERANTISTA
REGAKCIO K ADMINISTRACIO: STRATO MAR, NUM. 25 VALENCIA (Hispanio)

GEOGRAFIA BILANCO Nova Jaro...

La plej grandaj de hispana ribelo bezonis ne nur travigi sian kriman aventuron, kiel plenumon de sankta komiso, sed ankaŭ ili avidis, antaŭ la grincadoj de siaj fremdaj dungantoj, montri kapabolez por movi la armeon k uzi la ŝtatajn armilojn kontraŭ la lego, la ordo k la vivo de sia propra nacio. Plano, zorge polurita, pri vendo de pecoj el sia patrio, ŝajnis al ili ofero facila, kvazaŭ strategia ludo an' esenca promenado. La rapida subita popola respondo, de la ekpelo de 1ª komplota, detruis tiujn iluzojn. Nur la loĝantaro de kelkaj urboj k vilaĝoj, en mizeraj provincoj, lais viktima sub influo de la tirano. La ĉefaj urboj, la plej riĉaj regionoj, aroge piedpremis la araneon k transformigis vigle je apogaj punktoj, kun morala simbolo, en industriaj bazoj k ekonomiaj centroj, por la unua serioza batalo en la mondo, pri kiu la faŝismo devas aliezi kankeladi. La fantasma intenco pri absoluta k tuta subpremo estis ja flakot. La fiulanda reakcio dubis jam pri la kapablo de siaj hispanaj servistoj kun ĝenerala kostumo. La tero fremis konvulsie. Estis necese fabriki urĝe fidon pri la nepra venio de 1ª faŝismo.

Lab ankve kalkulo, por la mezuro de tempo, troto jaro ja vesaliĝa. Nova antikva da lego atakas laŭtas pri la mistero de sia influo sur la sorto de la homoj.

Nelam, en komenco de jaro, oni sentis nel linerejo lo bezono rapidigi la akcion de datna k anca surando de rilatoj k hotoj... Ĉar ankve pensas, da nun, la valoro de kelkaj sentencoj, an' de kelkaj movadoj, eĉas surs grava k surs decida por la destino de nia lando k, el tute certe, por la progreso de la homaro.

Suavero hotoj, suavero fugas alten, en celo tre nobla, kvazaŭ sago herge able peccerante en la enigmoj blonka de la nova periodo sena.

Daŭp la milojn durs la nova jaro! Jen agero kaj nio de nio gupoto, kamo de patino pri voĉo muelata, pro jamo akceca. Balbulo de intelo nova. Penco de anabito, kun veno de ano en la koro. Kio dum batalo de jano penite adito. Herde konvinko de dai latino, en impeto sena, kornio de fakano. Suavero viberite en zero. Penco satura, en impeto de subof, vekta per fono muelata k pompa tra la kamovibilo de niaj fabrikoj. Marumo alaga, kio lutas korece. 160 tun de vosto el sarko, aktivata fidele la ligno de la libro, trajnata la indio de mano perfile senite per teno lute ad per garmat subterreno.

Veski la faŝismo durs la nova jaro! Jen solena pronaco el la sajo mondo. Destio nova k amuzante aligita, per ribeloj el saĝo, kun fortoj trinit, sur la impono pord de la nova jaro.

Nova jaro, nova kapero, nova ĵuo, nova feto por kanki ĝia la venko en sia krole milita, necesa kanki k oleo rindeo por nova civilizo k nova kulturo...

Esperanto, nio lingvo de ano k paco, en sia manura juticio, en la nova ale festolero, solvca en la mondo, per laŭte kankiĝo el fetoj k vortoj, kun silke fetoj k rezde, i

Ekfunkcia perfekta propaganda aparato per brua skandalo, per cinika mensogado, pri jam preskaŭ submelo de la tuta lando. Tamen... blufu ne estas pruvo de konvinko, per blekoj de rado de mensogoj, pri la amara greca kario geografio de Hispania jaro, montri ni internacia ol rektor de la zigaga linio de la observi, kun serena rigardo, la parto maldense loĝata, kun ma komenco, sen ŝojo en la vivo loĝale teritorio, kie la popolo, mastro de sia medio, estas preta oferi tion por elviti la ombon, kio ankoraŭ nun estas funebra stampo sur duono de la lando.

kio portas ĝentile, kun ledere, viretojen dezon de ore blanke por la nova ĵpoko.

CNT AIT FAI

INTERNACIAJ BRIGADISTAJ MOJTO

INFORMA BULTENO

TRABAJO KONFEDERACIO DE L'LANDO

1937

Nia komuna tasko

Al la barikadoj

Al la barikadoj

Kontraŭ faŝisma presaro en Esperanto en la hispana zono kontrolita de la Respublikanaj fortoj dum la civilmilito.